

bij 3 patiënten eveneens afwijkend waren in de zin van een geringe tot subtotale vlokotrofie met aspecifieke ontsteking; één van hen was sinds jaren bekend wegens een glutengevoelige spruw. Behandeling met salazopyrine in combinatie met corticosteroiden deed bij 5 patiënten de klachten volledig verdwijnen. Eén patiënte die salazopyrine niet verdroeg genas onder behandeling met indometacine. Eén patiënt die de medicatie staakte hield daarentegen klachten.

Etiologie en aard van deze pancolitis zijn niet opgehelderd en het blijft de vraag of hier toch niet sprake is van een bijzondere vorm van colitis ulcerosa. Van belang is echter dat de diagnose alleen door histologisch onderzoek kon worden gesteld. Als algemene stelregel geldt, dat bij elke patiënt met diarree ten minste rectoscopie met biopsie verricht moet worden en dat niet met een röntgenonderzoek van de darm kan worden volstaan.

LITERATUUR

- ¹ Kingham JGC, Levison DA, Ball JA, Dawson AM. Br. Med J 1982; 285: 1601.

V. VAN DEN BRANDT-GRÄDEL

Een ongewone oorzaak van hypoglykemie

Bij de ziekte van Basedow heeft men gevonden dat er antistoffen circuleren die de TSH-receptoren op de schildkliercellen niet alleen blokkeren, maar ook stimuleren. Tot voor kort waren er geen andere ziekte-toestanden bekend waarvan de pathogenese volgens dit model verklaard kon worden. Weliswaar kunnen antistoffen tegen insulinerceptoren de biologische activiteit van insuline in vitro nabootsen, maar bij patiënten die deze antistoffen herbergen, overheersen doorgaans twee andere eigenschappen: remming van de binding van insuline aan de receptor en het ongevoelig maken van de weefsels voor insuline.

Taylor en medewerkers beschrijven nu een 60-jarige vrouw die ernstige en langdurige hypoglykemieën had, waarvoor aanvankelijk geen oorzaak aangewezen kon worden.¹ Zij gebruikte geen alcohol en geen insuline of andere geneesmiddelen, had geen lever-, bijnier- of hypofysefunctiestoornissen en met name ook geen hyperinsulinisme. Wel werden in haar bloed reumafactoren, antinucleaire factoren en antistoffen tegen de mitochondriën van schildkliercellen (bij lichte hypothyreoïdie) aangetroffen.

Een subtotale pancreatectomie (waarbij geen tumor gevonden werd) gaf geen verbetering. Omdat de binding van radioactief gemerkte insuline aan de erythrocyten van de patiënt sterk verminderd was, rees de vraag of er misschien antistoffen tegen insulinerceptoren zouden circuleren. Dit nu werd bij verder onderzoek bevestigd en bovendien bleek bij proeven in vitro met vetcellen van ratten dat deze antistoffen evenals insuline de lipogenese sterk stimuleerden.

Een hoge dosis prednison (aanvankelijk 120 mg per etmaal) deed de hypoglykemie binnen een dag verdwijnen, zonder een verandering in het gehalte aan antistoffen, hetgeen deed vermoeden dat het steroid de insuline-achtige activiteit van de antistoffen tegenwerkte. De patiënt werd ruim 100 dagen met een dalende dosis prednison behandeld, waarop de toediening van het middel gestaakt kon worden zonder dat de hypoglykemie terugkwam, terwijl daarbij, post of propter, de titer aan antistoffen sterk gedaald was.

De schrijvers vermelden nog kort de gegevens van vier andere patiënten met dit beeld die zij gezien hebben. Zij

leggen er de nadruk op dat antireceptorantistoffen betrokken moeten worden bij de differentiële diagnostiek van hypoglykemie, in het bijzonder bij patiënten met andere uitingen van auto-immuniteit.

LITERATUUR

- ¹ Taulor SI, Grunberger G, Marcus-Samuels B, et al. Hypoglycaemia associated with antibodies to the insulin receptor. N Engl J Med 1982; 307: 1422-6.

J. GEERLING

„De pil” en reumatoïde arthritis

In 1978 publiceerde de stuurgroep van de „Royal College of General Practitioner's (RCGP) Oral Contraception Study” een onverwacht resultaat uit dit onderzoek: de incidentie van reumatoïde arthritis (RA) leek bij gebruikers van orale contraceptiva slechts half zo groot te zijn als bij vrouwen die „de pil” nooit hadden gebruikt.¹ Het RCPG-onderzoek was gestart in 1966 met de bedoeling om na te gaan of de risico's van de pil zouden opwegen tegen de baten.² Het rapport uit 1978 behandelde de bevindingen na ongeveer 200.000 vrouw-jaren van follow-up waarin 94 gevallen van RA waren voorgekomen. De bevinding van een halvering van de incidentie van RA onder pilgebruik heeft verschillende consequenties, waaronder wellicht ook een nieuw inzicht in de pathogenese van de ziekte.

Ten einde de werkelijkheid van de bevinding te toetsen werd in Nederland een „case-control”-onderzoek opgezet, waaraan vijf reumatologische poliklinieken in het land deelnamen.³ Met behulp van een schriftelijke vragenlijst werd in dit onderzoek het gebruik van orale contraceptiva vergeleken tussen een groep van 228 vrouwelijke patiënten met waarschijnlijke tot zekere RA (de „cases”) en een controlegroep van 302 vrouwen met andere reumatische aandoeningen (weke-delenreuma, osteoartrose en varia). Het gebruik van „de pil” voorafgaand aan het eerste medische contact voor reuma was veel lager bij de RA-patiënten dan in de controlegroep (31,1% tegen 55,6%). Na omrekening tot een relatief risico en na stratificatie voor mogelijke versturende variabelen (leeftijd, datum van eerste huisartsconsult voor reuma enz.), bleek ook uit dit onderzoek een halvering van de incidentie van RA bij pilgebruiksters ten opzichte van nooit-gebruiksters. Deze negatieve associatie tussen „de pil” en RA was iets sterker bij seropositieve RA dan bij seronegatieve. Er was echter geen duidelijk verband met de duur van het pilgebruik, en weinig verschil tussen huidig gebruik en vroeger gebruik, misschien door een onnauwkeurige herinnering omtrent pilgebruik in het verleden. Dit onderzoek geeft geen uitsluitsel over de vraag of het nuttig is met „de pil” te beginnen als de RA reeds bestaat.

Dat RA zich klinisch gunstig ontwikkelt in de loop van een zwangerschap, werd voor het eerst duidelijk beschreven door Hench in 1938.⁴ De huidige bevinding van een negatieve betrekking tot het ontstaan van de ziekte levert een nieuw stukje in de legpuzzel van de immuun-pathogenese van deze ziekte dat om verdere biologische verklaring vraagt.

LITERATUUR

- ¹ Wingrave SJ, Kay CR. Reduction in incidence of rheumatoid arthritis associated with oral contraceptives. Lancet 1978; i: 569-71.
² Interim report: Oral contraceptives and health. Royal College of General Practitioners. London: Pitman Medical, 1974.
³ Vandembroucke JP, Valkenburg HA, Boersma JW, et al. Oral contraceptives and rheumatoid arthritis: further evidence for a preventive effect. Lancet 1982; ii: 839-42.